

ЗДАТНІСТЬ ДО САМОУПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Отримання вищої освіти є важливим етапом професійного становлення людини. Професійне становлення є багатоплановим та складно-детермінованим процесом, що має специфічну структуру і динаміку розвитку. Одним із важливих факторів успішності цього процесу є, на нашу думку, здатність до самоуправління, яка дає можливість реалізувати активність суб'єкта, його актуальні й потенційні можливості не лише в організації та перетворенні оточення, а і в організації та управлінні власними діями й поведінкою. Здатність до саморегуляції можна вважати найбільш істотною рисою характеристики особистості, оскільки саморегуляція свідчить про стан функціональних взаємозв'язків і взаємовпливів різних утворень, змінних різних систем і підсистем підструктури особистості, а також їхнього розвитку. Крім того, у саморегуляції, в особливостях її власної організації, рівнях розвитку відбиваються істотні тенденції активності особистості, специфіка її взаємозв'язків і взаємодії з навколишньою соціальною і предметною середовищем. Активність розкривається в ініціативному, самостійному, перетворюючому ставленні суб'єкта до дійсності, до інших людей та до самої себе. Активність визначається як спосіб взаємодії суб'єкта з середовищем, у якій виражається його прагнення до ефективного освоєння довкілля. Водночас активність є якісною та кількісною мірою взаємодії людини з оточенням з точки зору її динаміки й напруги. Якісний, змістовний бік активності розкривається в системі наявних потреб, мотивів, цілей, установок, що зумовлюють здійснення тих чи інших дій. Кількісний, процесуальний, зовнішній бік активності знаходить свій вияв у характеристиках діяльності (пізнавальної, професійної тощо). До особливих форм прояву активності як суб'єктної характеристики належать самостійність та творчість. Якщо самостійність характеризує особистість із точки зору її відносної незалежності від зовнішнього оточення, то творчість характеризує її активність із позиції здатності до перетворення оточення чи самої себе з метою ефективної взаємодії із зовнішнім світом.

Формування здатності до самоуправління у навчанні можливе лише за умов того, що студент виступає суб'єктом пізнавальної

діяльності та своєю активністю значною мірою визначає результати навчання. Отже, розвиток функцій самоуправління головним чином відбувається у самостійній навчальній діяльності. Але дані чисельних досліджень свідчать про те, що значна частина студентів не виступає повною мірою активним суб'єктом навчально-пізнавальної діяльності та її управління. Тому зовнішнє управління з боку викладача залишається необхідним і потребує нових підходів, серед яких особливо підкреслимо залучення студентів до всіх функцій управління навчальною діяльністю.

Роль системоутворюючого фактора в структурі основних функцій управління та самоуправління виконують цілі. Оскільки кінцевою ціллю навчання у ВНЗ є професійна підготовка спеціалістів, то ставлення студентів до своєї майбутньої професії можна розглядати як форму та міру прийняття кінцевих цілей навчання. Таким чином, сама навчальна діяльність виступає відповідно до професійних цілей засобом їх досягнення. Але, як свідчить досвід, усвідомлення навчальних, професійних та взагалі життєвих цілей, їх формулювання є для студентів-економістів складним процесом. Реальну допомогу в цьому плані може надати психолого-педагогічна підготовка, в ході якої студенти не лише отримують другу спеціальність викладача економіки, а й досліджують себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, відпрацьовують функції управління та самоуправління при виконанні самостійних робіт та при моделюванні педагогічної діяльності. В процесі викладання курсу «Психологія діяльності та навчальний менеджмент» в КНЕУ нами була застосована технологія формулювання професійних, особистісних та навчальних цілей студентів. В наслідок її використання у студентів збільшувалась самооцінка вміння формулювати цілі, а аналіз самостійних робіт студентів зі завданнями щодо цілеутворення свідчить про додання суперечностей між різними за змістом та рівнями ієрархії цілями в процесі їх формулювання та про упорядкування і систематизацію планів на майбутнє.

Отже, самостійне визначення цілей поряд з самостійним набуттям знань та прийняттям рішень, самоорганізацією, комунікативною активністю, самоконтролем та саморегуляцією утворюють здатність студентів до самоуправління, котра може виступати фактором успішного професійного становлення особистості.